

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет педагогічної освіти
Кафедра дошкільної і спеціальної освіти**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота студентки групи ЗСОМ-24
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 016 «Спеціальна освіта.
Логопедія»

Бабіної Анастасії Олексіївни

Керівник доктор філософії зі спеціальної освіти,
доцент кафедри дошкільної і спеціальної освіти
Сіденко Ю.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	6
1.1 Поняття особливих освітніх потреб і логопедичного супроводу	6
1.2 Характеристика мовленнєвих порушень у дітей з ООП.....	8
1.3 Принципи інклюзивної освіти і роль логопеда в закладі загальної середньої освіти.....	10
Висновок до розділу 1	13
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	15
2.1 Організація роботи логопедичного кабінету в закладі освіти.....	15
2.2 Методи і форми роботи з дітьми: діагностика, корекційні заняття, профілактика.....	18
2.3 Взаємодія логопеда з педагогами, психологами, батьками.....	21
2.4 Розробка індивідуальних планів корекції для різних категорій дітей з особливими освітніми потребами	23
Висновок до розділу 2	27
РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА РОБОТА	30
3.1 Планування логопедичної роботи (щотижнєве, щомісячне, річне).....	30
3.2 Ведення документації і моніторинг результатів.....	32
3.3 Підвищення кваліфікації та самоосвіта логопеда.....	36
Висновок до розділу 3	39
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. Кардинальні зміни в освітній політиці України, спрямовані на реалізацію принципів інклюзивної освіти, визначили пріоритет забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг для всіх дітей, включаючи тих, які мають особливі освітні потреби (ООП). Зростання кількості учнів із порушеннями мовленнєвого розвитку (загальне недорозвинення мовлення, дизартрія, дислалія, порушення писемного мовлення – дисграфія та дислексія) створює нагальну потребу в ефективній організації корекційно-розвиткової роботи безпосередньо у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Саме мовлення є основою навчально-пізнавальної діяльності, і його недоліки безпосередньо впливають на успішність оволодіння шкільною програмою, соціалізацію та емоційний добробут дитини. З огляду на це, логопедичний супровід перестає бути допоміжною послугою, а перетворюється на невід’ємну частину освітнього процесу, яка вимагає чіткого організаційно-методичного забезпечення. Недосконалість існуючих механізмів організації роботи логопеда, зокрема у частині ведення документації, планування та забезпечення ефективної взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу (вчителями, психологами, батьками), обумовлює необхідність комплексного вивчення та розробки універсальної системи організації логопедичного супроводу.

Сучасні аспекти корекційної педагогіки та логопедії знайшли своє відображення у дослідженнях українських вчених: В. Тарасун, Т. Сак, Л. Трофименко, Є. Соботович (питання діагностики та методики корекційної роботи); І. Мартиненко, А. Колупаєва (проблеми інклюзивної освіти та командного супроводу).

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених методикам корекції мовлення, питання системної організації логопедичної роботи у ЗЗСО, зокрема: вимоги до облаштування логопедичного кабінету, уніфікація системи планування (розділ 3), оптимізація ведення документації та моніторингу

результативності (розділ 3), а також розробка конкретних індивідуальних планів корекції (розділ 2) в умовах сучасних нормативних вимог, – залишаються недостатньо вивченими та потребують наукового узагальнення.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, систематизувати та розробити ефективну організаційно-методичну систему логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та логопедичну літературу з організації логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.
2. Систематизувати організаційні вимоги до роботи логопеда: облаштування кабінету, вибір ефективних методів і форм роботи та налагодження взаємодії з іншими фахівцями та батьками.
3. Сформулювати чіткі рекомендації щодо планування, ведення документації та моніторингу результатів логопедичного супроводу дітей особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.
4. Узагальнити практичні аспекти професійного розвитку логопеда (самоосвіта, кваліфікація).

Об'єкт дослідження: процес організації логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти в умовах інклюзивного навчання.

Предмет дослідження: організація логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти.

Для розв'язання поставлених завдань у роботі використано такі методи: *теоретичні:* аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукової, психолого-педагогічної, методичної літератури та нормативно-правових документів для визначення концептуальних засад дослідження; *емпіричні:* вивчення досвіду роботи логопедів-практиків, аналіз індивідуальних планів корекції та шкільної документації, анкетування (для збору даних про практику

організації роботи); *методичного моделювання*: для розробки структури планування та зразків документації.

База дослідження: Новонадійська гімназія Новопільської сільської ради Криворізького району, Дніпропетровської області.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що: розроблені та систематизовані методичні рекомендації щодо організації роботи логопедичного кабінету, планування та ведення документації можуть бути безпосередньо впроваджені в роботу логопедів-практиків у ЗЗСО; зразки індивідуальних планів корекції та корекційних вправ можуть слугувати практичним матеріалом для фахівців; матеріали роботи можуть бути використані у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Апробація результатів дослідження: Результати дослідження з організації логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти проходили апробацію та були представлені для обговорення на наукових заходах. Основні положення роботи були висвітлені у матеріалах X Міжнародної наукової конференції «Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття», яка відбулася в м. Дніпро 7 листопада 2025 року.

Публікації: Бабіна А. О. Організація логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти. Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття: збірник наукових праць з матеріалами X Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 7 листопада 2025/ Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ«УКРЛОГОС Груп, 2025.С. 447-449.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел (46) та додатків. У тексті кваліфікаційної роботи міститься 2 рисунка та 3 таблиці. Загальний обсяг роботи складає 56 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1 Поняття особливих освітніх потреб і логопедичного супроводу

Проблема забезпечення якісної освіти для всіх дітей, незалежно від стану їхнього розвитку, є ключовою у контексті сучасної гуманістичної парадигми освіти. Одним із базових понять інклюзивної педагогіки є «особливі освітні потреби» (ООП), що відображає необхідність додаткової підтримки у навчанні та вихованні певної категорії дітей.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), особливі освітні потреби – це потреби осіб, що виникають унаслідок порушень психофізичного розвитку, хронічних захворювань або соціальних чинників і вимагають створення спеціальних умов для навчання. Як зазначає І. Колупаєва (2012), діти з ООП – це не окрема категорія учнів, а ті, хто потребує індивідуалізованого підходу для засвоєння навчального матеріалу, розвитку комунікативних і соціальних навичок.

Науковці (Л. Шеремет, Т. Сак, Н. Софій, 2019) підкреслюють, що поняття «особливі освітні потреби» є ширшим, ніж поняття «порушення розвитку», адже воно охоплює не лише дітей з інвалідністю, а й тих, хто переживає тимчасові труднощі у навчанні через мовленнєві, емоційно-вольові, поведінкові або соціальні проблеми. Отже, головною метою освітнього процесу для цієї категорії дітей є забезпечення рівного доступу до якісної освіти, розвитку потенційних можливостей кожної особистості [19].

Одним із важливих напрямів реалізації інклюзивної освіти є логопедичний супровід, який передбачає систематичну допомогу дітям із порушеннями мовлення. У наукових працях (О. Ткаченко, Н. Нищета,

М. Шеремет, 2018) логопедичний супровід визначається як комплексна діяльність, спрямована на своєчасне виявлення мовленнєвих порушень, їх корекцію, попередження вторинних відхилень у розвитку, а також на сприяння успішній соціалізації дитини (рис.1.1.).

Логопедичний супровід охоплює кілька основних напрямів:	Діагностичний – вивчення стану мовлення, визначення рівня сформованості комунікативних умінь, складання індивідуальної програми розвитку;
	корекційно-розвитковий – проведення індивідуальних і групових занять, спрямованих на подолання мовленнєвих вад, формування правильної звуковимови, лексико-граматичної будови, зв'язного мовлення;
	консультативний – взаємодія з педагогами та батьками щодо створення мовленнєво розвивального середовища;
	координаційний – співпраця логопеда з іншими фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу (психологом, дефектологом, асистентом учителя, соціальним педагогом).

Рис.1.1. Напрями логопедичного супроводу

Як підкреслює В. Синьова (2020), логопедичний супровід має не лише корекційну, а й профілактичну та розвивальну функції, оскільки своєчасна мовленнєва підтримка сприяє формуванню комунікативної компетентності, пізнавальної активності та позитивної самооцінки дитини.

Поняття *«особливі освітні потреби»* і *«логопедичний супровід»* перебувають у тісному взаємозв'язку, адже більшість дітей з ООП мають ті чи інші труднощі у мовленнєвому розвитку. Як зазначає Л. Виготський (1983), мовлення є основним засобом формування вищих психічних функцій, тому мовленнєві порушення впливають на загальний розвиток дитини, її пізнавальну

діяльність і соціальну адаптацію. Саме тому логопедичний супровід виступає невід'ємним компонентом інклюзивного освітнього процесу.

Ефективна логопедична підтримка дозволяє не лише усунути мовленнєві дефекти, але й забезпечити повноцінне включення дитини у навчальну діяльність, спілкування та суспільне життя. Таким чином, логопедичний супровід є важливою умовою реалізації принципів інклюзивної освіти – гуманізму, рівності прав і можливостей, доступності та підтримки різноманітності.

1.2 Характеристика мовленнєвих порушень у дітей з ООП

Мовлення є провідним засобом спілкування та пізнання світу, важливою умовою розвитку мислення, емоційної сфери та соціальної адаптації дитини. Відповідно, будь-які порушення мовлення негативно впливають на загальний розвиток особистості, успішність навчальної діяльності та формування комунікативної компетентності [11].

У дітей з особливими освітніми потребами (ООП) мовленнєві порушення зустрічаються досить часто, оскільки вони можуть бути як первинними (тобто основним дефектом), так і вторинними (виникають на тлі інших порушень – інтелектуальних, сенсорних, моторних тощо). Як зазначає Л. Синьова (2020), у структурі порушень розвитку мовлення в дітей з ООП виявляються складні взаємозв'язки між сенсорними, моторними, когнітивними та емоційно-вольовими компонентами діяльності.

У логопедії існують різні підходи до класифікації мовленнєвих порушень. Найбільш відома класифікація розроблена Р. Левіною, М. Хватцевим, М.. Шеремет, де всі мовленнєві порушення поділяються на порушення засобів спілкування та порушення процесу спілкування (рис.1.2.).

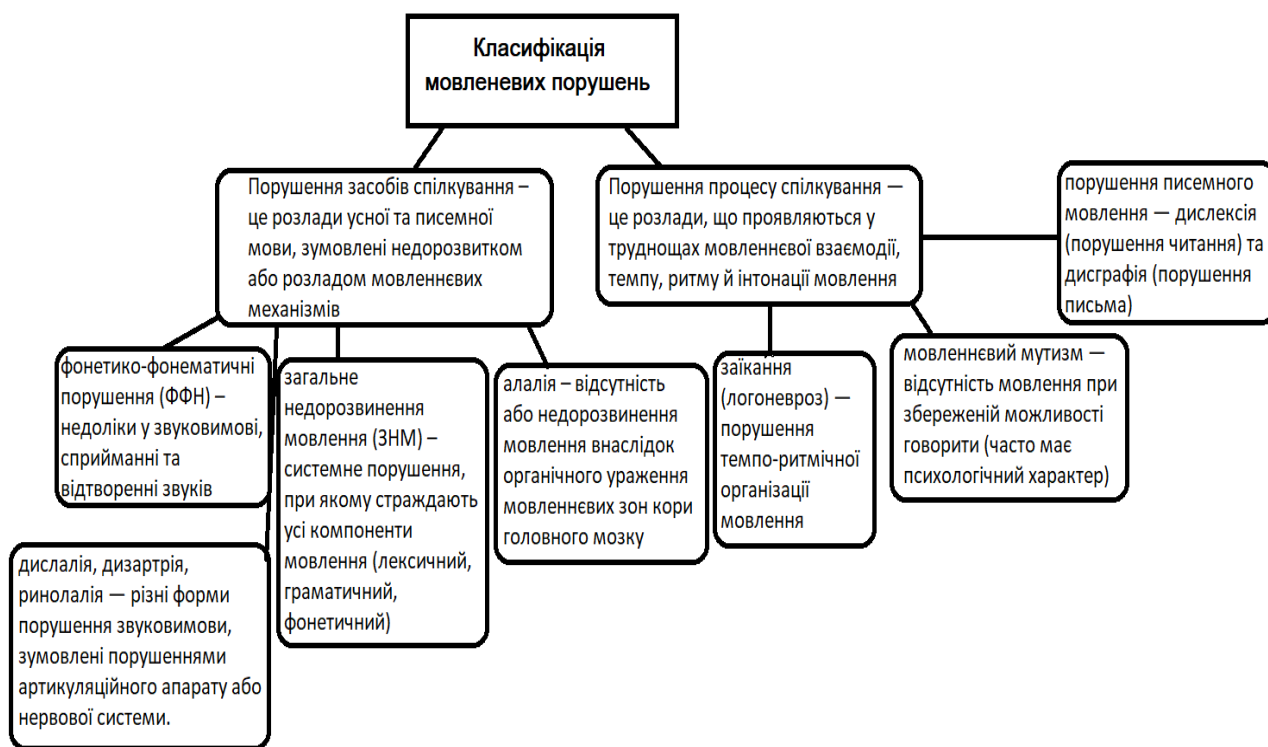

Рис.1.2. Класифікація мовленнєвих порушень

У дітей з різними категоріями особливих освітніх потреб мовлення має специфічні риси:

- Діти з інтелектуальними порушеннями характеризуються обмеженим словниковим запасом, труднощами в побудові граматично правильних речень, сповільненим темпом мовленнєвого розвитку [18].
- Діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР) мають недостатню сформованість зв'язного мовлення, низьку мовленнєву активність, труднощі у використанні мовлення як засобу спілкування [5].
- Діти з порушеннями слуху часто мають вторинні порушення звуковимови та граматичної будови мовлення через обмежене сприймання звукової інформації [4].
- Діти з аутистичним спектром відзначаються ехолаліями, труднощами у розумінні зверненого мовлення, відсутністю комунікативної мотивації [7].

- Діти з руховими порушеннями (ДЦП) часто мають дизартричні прояви – нечітку артикуляцію, порушення темпу й інтонації мовлення, слабку міміку.

Таким чином, мовленнєві порушення у дітей з ООП є багатокомпонентним явищем, що вимагає системного діагностичного підходу й індивідуалізації логопедичної допомоги.

Незалежно від нозологічної групи, у дітей з особливими освітніми потребами спостерігаються спільні закономірності мовленнєвого недорозвитку:

- недостатність фонематичних процесів;
- збідненість словникового запасу;
- порушення граматичної будови мовлення;
- труднощі у формуванні зв'язного висловлювання;
- недостатня мовленнєва ініціативність.

На думку М. Шеремет (2019), своєчасна корекційно-логопедична робота дозволяє не лише подолати мовленнєві дефекти, а й попередити формування вторинних труднощів у навчанні – порушень письма, читання, комунікації.

Мовленнєві порушення у дітей з особливими освітніми потребами є одним із найпоширеніших видів відхилень у розвитку. Вони виявляються у порушенні всіх рівнів мовленнєвої системи – від звуковимови до зв'язного мовлення, що обумовлює необхідність комплексного логопедичного супроводу.

Ефективність корекційної роботи визначається раннім виявленням порушень, міждисциплінарною взаємодією фахівців та участю сім'ї в мовленнєвому розвитку дитини [40].

Таким чином, мовленнєве порушення є одним із найпоширенішим відхиленням. Існує багато видів мовленнєвого порушення. До кожної проблеми треба підходити з особливості.

1.3 Принципи інклюзивної освіти і роль логопеда в закладі загальної середньої освіти

Сучасна освітня система України орієнтується на принципи гуманізації, рівних можливостей і доступності освіти для всіх дітей, незалежно від стану

їхнього розвитку, здоров'я чи соціального статусу. У цьому контексті особливого значення набуває інклюзивна освіта, яка є важливою складовою реалізації права кожної дитини на якісну освіту [38].

За визначенням І. Колупаєвої (2012), інклюзивна освіта – це процес забезпечення рівного доступу до освіти для всіх учнів через створення умов, що враховують різноманітні освітні потреби та індивідуальні можливості дітей. Її основною метою є забезпечення повноцінного включення дитини з особливими освітніми потребами (ООП) до навчального середовища загальноосвітнього закладу.

Інклюзивна освіта ґрунтується на низці принципів, які визначають її філософію, організаційні та педагогічні підходи. Згідно із Законом України «Про освіту» (2017), Концепцією розвитку інклюзивної освіти (МОН України, 2010) та науковими працями вітчизняних дослідників (Колупаєва, 2012; Сак, 2019; Софій, 2020), основними принципами є такі:

1. Принцип рівності та доступності освіти. Усі діти, незалежно від стану здоров'я чи рівня розвитку, мають право на здобуття освіти у закладах загальної середньої освіти, у тому числі за місцем проживання.

2. Принцип гуманізму і поваги до різноманітності. Інклюзивне навчання визнає індивідуальність кожної дитини, її особистісну цінність і потенціал, формує атмосферу прийняття, толерантності та підтримки.

3. Принцип індивідуалізації освітнього процесу. Освітня траєкторія кожної дитини з ООП вибудовується на основі її індивідуальних можливостей і потреб, що реалізується через розроблення *індивідуальної програми розвитку (ІПР)*.

4. Принцип партнерства. Ефективність інклюзивної освіти забезпечується співпрацею педагогів, асистента вчителя, фахівців команди психолого-педагогічного супроводу, батьків і самої дитини.

5. Принцип системності та безперервності підтримки. Супровід дитини з ООП має здійснюватися на всіх етапах навчання і розвитку – від дошкільного закладу до старших класів школи.

6. Принцип міждисциплінарності. Інклюзивна освіта передбачає об'єднання зусиль педагогів, логопедів, дефектологів, психологів, медичних працівників та соціальних педагогів для створення цілісної системи допомоги.

7. Принцип активної участі дитини. Навчальний процес має сприяти розвитку самостійності, самоповаги, соціальної активності учнів з ООП, формуванню їх життєвої компетентності (Синьова, 2020).

Одним із ключових фахівців команди психолого-педагогічного супроводу в інклюзивному середовищі є учитель-логопед. Його діяльність спрямована на забезпечення мовленнєвого, комунікативного та когнітивного розвитку учнів, створення умов для їх успішної соціалізації [14].

Основними напрямками діяльності логопеда є:

1. *Діагностична робота.* Виявлення рівня мовленнєвого розвитку дитини, визначення типу і ступеня порушень, складання індивідуального плану логопедичної роботи.

2. *Корекційно-розвиткова діяльність.* Проведення індивідуальних і групових занять, спрямованих на формування звуковимови, розвиток словникового запасу, граматичної будови мовлення, зв'язного висловлювання.

3. *Консультативна діяльність.* Надання рекомендацій педагогам і батькам щодо мовленнєвого розвитку, підтримка педагогів у розробленні ІПР, створення мовленнєво стимулюючого середовища.

4. *Методична робота.* Участь у розробленні освітніх програм, логопедичних маршрутів та методичних матеріалів, проведення педагогічних консультацій і семінарів.

5. *Взаємодія в команді супроводу.* Логопед співпрацює з учителями, асистентом учителя, психологом, дефектологом, соціальним педагогом для визначення оптимальних стратегій навчання дитини з ООП [9,11].

Як зазначає Л. Синьова (2020), діяльність логопеда в школі має не лише корекційний, а й профілактичний та просвітницький характер, оскільки своєчасна допомога у сфері мовлення сприяє попередженню навчальних

труднощів, формуванню позитивної самооцінки й комунікативної компетентності дитини.

Інклюзивна освіта ґрунтується на принципах рівності, гуманізму, партнерства та індивідуалізації. Її успішна реалізація неможлива без діяльності висококваліфікованих фахівців, серед яких особливе місце належить учителеві-логопеду [15].

Саме логопед забезпечує мовленнєву готовність дитини до навчання, сприяє її когнітивному та соціальному розвитку, створює умови для повноцінного включення в освітній процес і життя шкільного колективу.

Таким чином, у сучасному світі існує можливість всім для доступу до освіти. Існує багато принципів та напрямків діяльності логопеда, для правильної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, яких треба дотримуватися.

Висновок до розділу 1

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що організація логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти ґрунтується на комплексному, системному та індивідуально орієнтованому підході. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної та логопедичної літератури засвідчує, що мовленнєві порушення безпосередньо пов'язані з різними аспектами психічного розвитку дитини і можуть впливати на формування когнітивних процесів, пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, комунікативної компетентності, а також на рівень навчальної успішності в цілому.

Теоретично доведено, що ефективний логопедичний супровід є цілісною системою, що включає діагностичну, корекційно-розвивальну, профілактичну, консультативну та освітню роботу, спрямовану на своєчасне виявлення та подолання мовленнєвих труднощів. Успішність цієї роботи визначається наявністю чіткого алгоритму дій логопеда, науково обґрунтованих методів корекції, а також систематичного планування та моніторингу результатів.

Важливо, що логопедичний супровід включає не лише роботу безпосередньо з дитиною, а й координацію дій усіх учасників освітнього процесу, що забезпечує єдність педагогічних та корекційних впливів.

Теоретичний аналіз підтверджує, що взаємодія між учителем-логопедом, педагогами, психологом, асистентом учителя, медичними працівниками та батьками є ключовою умовою результативності логопедичного супроводу. Тісна командна робота дозволяє створити сприятливе інклюзивне середовище, забезпечує узгодженість освітніх і корекційних впливів та підтримує дитину на всіх етапах її мовленнєвого, когнітивного та особистісного розвитку.

Особлива увага у теоретичному обґрунтуванні приділяється важливості системного підходу: планування логопедичної роботи на річному, щомісячному та щотижневому рівнях дозволяє встановлювати чіткі цілі та завдання, підбирати ефективні методи та дидактичні матеріали, а також адаптувати корекційну програму під індивідуальні потреби кожної дитини. Ведення документації та моніторинг результатів забезпечують об'єктивну оцінку динаміки мовленнєвого розвитку, дозволяють своєчасно вносити корективи у методи та форми роботи та забезпечують ефективну комунікацію з педагогами та батьками.

Таким чином, теоретичний аналіз засвідчує, що логопедичний супровід у загальноосвітньому закладі є невід'ємною складовою системи інклюзивної освіти. Він забезпечує гармонійний розвиток особистості дитини, створює умови для реалізації її потенційних можливостей, сприяє формуванню комунікативної компетентності, підвищенню навчальної успішності та розвитку емоційного благополуччя. Комплексний, системний та індивідуально орієнтований підхід до організації логопедичного супроводу забезпечує ефективну взаємодію всіх учасників освітнього процесу і створює основу для реалізації повноцінного освітнього потенціалу дітей з особливими освітніми потребами.

РОЗДІЛ II

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1 Організація роботи логопедичного кабінету в закладі освіти

Ефективність логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) значною мірою залежить від правильної організації роботи логопедичного кабінету у закладі освіти. Логопедичний кабінет є основним структурним підрозділом, де здійснюється діагностика, корекція та профілактика мовленнєвих порушень, а також консультативна робота з педагогами й батьками [15].

Відповідно до Наказу МОН України № 691 від 03.05.2018 р. «Про затвердження примірного положення про логопедичний кабінет у закладі загальної середньої освіти», діяльність логопедичного кабінету спрямована на реалізацію державної політики у сфері корекційно-розвиткової допомоги дітям, які мають труднощі у мовленнєвому розвитку.

Метою діяльності логопедичного кабінету є створення умов для подолання порушень мовлення, розвитку комунікативної компетентності, підвищення ефективності навчальної діяльності дітей з ООП.

Основні завдання логопедичного кабінету:

1. Виявлення учнів з порушеннями мовлення, їх облік і складання мовленнєвих карток.
2. Проведення комплексної діагностики мовленнєвого розвитку.
3. Організація та проведення індивідуальних і групових корекційних занять.
4. Розроблення індивідуальних програм розвитку (ІПР) для учнів з ООП.

5. Взаємодія з педагогами, психологом, асистентом учителя та батьками.

6. Проведення просвітницької та профілактичної роботи серед педагогічного колективу.

7. Ведення відповідної документації (мовленнєві карти, журнали обліку, плани, звіти) [22]

Вимоги до організації логопедичного кабінету

Рациональна організація логопедичного кабінету забезпечує сприятливе середовище для мовленнєвого розвитку дитини. Згідно з методичними рекомендаціями МОН України (2019), приміщення логопедичного кабінету повинно відповідати санітарно-гігієнічним нормам та ергономічним вимогам.

Кабінет має бути розділений на кілька функціональних зон:

1. Робоча зона логопеда – оснащена письмовим столом, комп'ютером, дидактичними матеріалами, фаховою літературою, документацією.

2. Зона індивідуальної та групової роботи – для проведення занять з дітьми. Обладнана дзеркалами, логопедичними зондами, наборами артикуляційної гімнастики, картками, розвивальними іграми.

3. Ігрова зона – для релаксації, розвитку дрібної моторики, психоемоційного розвантаження.

4. Куточок для батьків – з інформаційними матеріалами, рекомендаціями, стендами з логопедичними порадами.

Важливо забезпечити належне освітлення, вентиляцію, зручні меблі відповідно до віку дітей, а також використання сучасних технічних засобів навчання – мультимедійного проектора, ноутбука, логопедичних програм («ЛогоМир», «ДивоСлово», «Speech Trainer» тощо).

Робота логопеда у закладі освіти передбачає реалізацію різних форм діяльності:

1. *Діагностична робота.* Логопед здійснює первинне та поглиблене обстеження мовлення учнів. Результати фіксуються у *мовленнєвих картах*. На основі діагностики визначаються напрями і методи подальшої корекції.

2. *Корекційно-розвиткова робота.* Заняття проводяться індивідуально або в підгрупах. Основна увага приділяється розвитку фонематичного слуху, звуковимови, лексико-граматичних навичок, зв'язного мовлення, комунікативних умінь.

3. *Консультативна робота.* Логопед консультує педагогів і батьків щодо подолання мовленнєвих труднощів, добору вправ для домашнього виконання, участі у створенні індивідуальної програми розвитку.

4. *Профілактична робота.* Передбачає попередження виникнення мовленнєвих порушень у дітей, проведення бесід, тренінгів, інформаційних заходів для учнів і батьків.

5. *Методична робота.* Розроблення логопедичних програм, підготовка дидактичних матеріалів, участь у методичних об'єднаннях, семінарах, педагогічних радах.

Для забезпечення системності та контролю за результатами роботи логопед веде таку документацію:

- журнал обліку відвідування логопедичних занять;
- індивідуальні мовленнєві карти дітей;
- плани роботи (перспективні, календарні);
- звіти про діяльність логопедичного кабінету;
- протоколи засідань команди психолого-педагогічного супроводу;
- аналітичні довідки про динаміку мовленнєвого розвитку дітей.

Організація роботи логопедичного кабінету передбачає активну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу. Логопед співпрацює з учителями початкових класів у питаннях формування навичок читання, письма, розвитку зв'язного мовлення. Разом із психологом проводить діагностику готовності дитини до навчання. Із батьками логопед підтримує постійний зворотний зв'язок, навчає методам стимулювання мовлення вдома, надає індивідуальні рекомендації.

Таким чином, логопедичний кабінет не лише виступає організаційно-методичним центром логопедичної допомоги, а й є простором підтримки,

розвитку та корекції, який забезпечує умови для формування мовленнєвої компетентності та успішної соціалізації дітей у закладі освіти..

2.2 Методи і форми роботи з дітьми: діагностика, корекційні заняття, профілактика

Ефективність логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) визначається правильним добром методів і форм роботи, які забезпечують системність, послідовність і результативність корекційно-розвиткової діяльності. Зміст і структура логопедичної роботи зумовлені типом мовленнєвого порушення, віковими особливостями дитини, рівнем її пізнавальної активності та соціальної адаптації.

Як зазначає М. Шеремет, логопедична допомога включає три основні напрями:

1. діагностика – виявлення мовленнєвих порушень та визначення їх структури;
2. корекційно-розвиткова робота – подолання виявлених недоліків мовлення;
3. профілактика – попередження вторинних ускладнень та формування правильної мовленнєвої поведінки [19].

1. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей

Діагностичний етап є основою для планування всієї подальшої корекційної роботи.

Він спрямований на виявлення порушень звуковимови, фонематичного слуху, словникового запасу, граматичної будови мовлення, зв'язного висловлювання.

Основні завдання діагностики:

- визначення рівня сформованості мовленнєвих компонентів;
- встановлення типу і ступеня мовленнєвого порушення;
- виявлення супутніх труднощів (порушення пам'яті, уваги, моторики тощо);

- складання індивідуальної мовленнєвої карти дитини.

Методи діагностики (за Л. Синьовою, 2020):

1. Спостереження за мовленням і поведінкою дитини у природних умовах.
2. Бесіда з дитиною для визначення її мовленнєвої активності.
3. Логопедичне обстеження звуковимови, артикуляційного апарату, фонематичного слуху.
4. Аналіз мовленнєвих продуктів (усних і письмових).
5. Тестування за методиками Н. Жукової, Т. Філічевої, О. Токаревої тощо.
6. Опитування батьків і педагогів для з'ясування історії розвитку мовлення.

Результати діагностики фіксуються у *мовленнєвій картці*, на основі якої розробляється індивідуальна програма розвитку (ІПР).

2. Корекційно-розвиткові заняття

Корекційні заняття є провідною формою роботи логопеда, спрямованою на виправлення мовленнєвих порушень і розвиток комунікативної компетентності.

Основні принципи корекційних занять (за Колупаєвою, 2012):

- системність і послідовність подачі матеріалу;
- індивідуальний підхід до кожної дитини;
- наочність і практична спрямованість завдань;
- активне залучення дитини до процесу навчання через гру;
- позитивне емоційне підкріплення.

Форми проведення занять:

1. Індивідуальні заняття – для опрацювання специфічних мовленнєвих труднощів (наприклад, постановка окремих звуків).
2. Підгрупові заняття – для формування навичок спілкування та розвитку зв'язного мовлення.

3. Ігрові логопедичні заняття – через сюжетно-рольові ігри, рухливі ігри, вправи з логопедичним матеріалом.

4. Інтегровані заняття – у співпраці з педагогами, психологом, музичним керівником, учителем початкових класів.

Методи корекційної роботи:

- артикуляційна та дихальна гімнастика;
- логопедичний масаж;
- звуковий аналіз і синтез;
- вправи на розвиток фонематичного слуху;
- робота зі складанням речень, переказами, описами;
- використання мультимедійних програм для розвитку мовлення.

Під час занять логопед використовує наочні, словесні, ігрові, практичні методи, поєднуючи традиційні та інноваційні технології (інтерактивні платформи, картки PECS, цифрові логопедичні тренажери).

3. Профілактична робота

Профілактична діяльність логопеда має на меті попередження виникнення та поглиблення мовленнєвих порушень у дітей як із нормотиповим розвитком, так і з ООП.

Основні напрями профілактичної роботи:

1. Інформування педагогів і батьків про особливості розвитку мовлення, типові помилки і шляхи їх подолання.
2. Організація мовленнєвого середовища в освітньому закладі – створення умов для правильного мовлення у повсякденному спілкуванні.
3. Проведення логопедичних хвилин, тренінгів і вправ на розвиток артикуляційної моторики, фонематичного слуху, дрібної моторики.
4. Моніторинг мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку з метою раннього виявлення порушень.
5. Проведення профілактичних заходів: бесід, консультацій, батьківських лекторіїв, тематичних тижнів мовлення.

Як зазначає Ткаченко (2018), профілактична робота логопеда є необхідною умовою збереження та розвитку мовленнєвого здоров'я дітей, формування у них культури спілкування та позитивного ставлення до власного мовлення.

Отже, комплексне застосування діагностичних, корекційних та профілактичних форм роботи забезпечує цілісність та результативність логопедичного супроводу, сприяє гармонійному мовленнєвому розвитку дітей та підвищенню їх успішності у навчанні й соціальній взаємодії.

2.3 Взаємодія логопеда з педагогами, психологами, батьками

Ефективність логопедичної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, значною мірою залежить від злагодженої взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Взаємодія логопеда з педагогами, психологами та батьками забезпечує комплексний підхід до розвитку, навчання й соціальної адаптації дитини.

1. Взаємодія логопеда з педагогами

Логопед тісно співпрацює з учителями, вихователями груп продовженого дня та асистентом учителя. Така співпраця передбачає:

- обмін інформацією про мовленнєвий, пізнавальний і соціальний розвиток дитини;
- участь у складанні індивідуальної програми розвитку (ІПР);
- надання рекомендацій педагогам щодо мовленнєвого режиму, добору дидактичних матеріалів, адаптації навчального контенту;
- розробку спільних методичних матеріалів, логопедичних хвилинок та мовленнєвих вправ для використання на уроках.

Педагоги, своєю чергою, сприяють закріпленню набутих мовленнєвих умінь у повсякденному освітньому процесі – під час читання, письма, спілкування, що забезпечує цілісність логопедичного впливу.

2. Взаємодія логопеда з психологом

Психолог і логопед працюють у тісному тандемі, оскільки мовленнєві порушення часто поєднуються з емоційними, поведінковими або когнітивними труднощами.

Основні напрями співпраці:

- проведення спільної діагностики розвитку дитини (мовлення, пізнавальних процесів, емоційної сфери);
- узгодження індивідуальної траєкторії розвитку;
- психологічна підтримка дитини під час логопедичних занять, формування позитивної мотивації;
- консультування логопеда щодо особливостей сприйняття, уваги, пам'яті дитини.

Системна співпраця з психологом дає змогу уникнути перевантаження дитини, визначити оптимальні темпи навчання та забезпечити гармонійний розвиток особистості.

3. Взаємодія логопеда з батьками

Робота з батьками – невід'ємна складова логопедичної діяльності. Від того, наскільки родина розуміє сутність порушення мовлення, залежить результат корекційного процесу.

Основні форми взаємодії:

- індивідуальні консультації щодо особливостей розвитку мовлення дитини;
- батьківські збори, тренінги, семінари з питань мовленнєвого розвитку, домашніх логопедичних вправ;
- надання домашніх завдань для закріплення результатів занять;
- спільне планування корекційних заходів і спостереження за динамікою змін.

Логопед спрямовує батьків на усвідомлення власної ролі у формуванні мовлення дитини, формує позитивне ставлення до занять, підтримує психологічно.

4. Форми взаємодії спеціалістів

До ефективних форм міждисциплінарної співпраці належать:

- консультації та педагогічні ради з питань мовленнєвого розвитку;
- спільне складання програм і планів роботи;
- командні зустрічі фахівців команди психолого-педагогічного супроводу;
- взаємовідвідування занять для обміну досвідом;
- участь у корекційно-розвивальних проектах і тематичних тижнях.

Таким чином, налагоджена командна взаємодія дозволяє забезпечити системний, послідовний та індивідуально орієнтований підхід до корекції мовленнєвих порушень, підсилює ефективність логопедичної роботи, сприяє успішній соціалізації, навчальній діяльності та становленню особистості дитини.

2.4 Розробка індивідуальних планів корекції для різних категорій дітей з особливими освітніми потребами

Організація ефективної логопедичної допомоги дітям з особливими освітніми потребами (ООП) передбачає створення індивідуальної програми розвитку (ІПР) або індивідуального плану корекційного розвитку (ІПКР), який визначає стратегію, зміст, методи та етапи роботи з кожною дитиною. Такий документ розробляється логопедом спільно з командою психолого-педагогічного супроводу на основі результатів комплексної діагностики [1].

Мета і завдання індивідуального плану корекції

Метою ІПКР є забезпечення системного, цілеспрямованого та послідовного впливу на мовленнєвий, когнітивний і соціальний розвиток дитини.

Основні завдання:

- визначення індивідуального рівня розвитку мовлення;
- формування конкретних коротко- і довгострокових цілей корекційної роботи;
- відбір ефективних методів і прийомів відповідно до особливостей дитини;

- моніторинг динаміки розвитку і своєчасна корекція плану [2].

Структура індивідуального плану

Типовий індивідуальний план логопедичної роботи включає такі розділи:

1. Загальні відомості про дитину (вік, діагноз, умови навчання, особливості поведінки).
2. Результати логопедичного обстеження (стан звуковимови, словника, граматичного ладу, зв'язного мовлення, письма і читання).
3. Мовленнєвий висновок та визначення рівня мовленнєвого розвитку.
4. Цілі і завдання на певний період (місяць, семестр, навчальний рік).
5. Зміст і форми корекційної роботи (індивідуальні, підгрупові заняття, домашні завдання).
6. Співпраця з педагогами, психологом, батьками.
7. Критерії оцінювання результатів і моніторинг динаміки [3].

Особливості планування для різних категорій дітей з ООП

Діти із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ)

Основна мета – формування всіх компонентів мовленнєвої системи (лексики, граматики, зв'язного мовлення, фонематичного слуху). Робота проводиться поетапно: від формування звуків до розвитку мовлення у зв'язних висловлюваннях. Використовуються артикуляційна гімнастика, лексико-граматичні ігри, робота над зв'язним мовленням.

Діти з фонетико-фонематичним недорозвиненням (ФФНМ)

Акцент робиться на розвиток фонематичного сприймання, вимови звуків та їх диференціації. Ефективні методи: логопедичні ігри, вправи на слухову увагу, автоматизація звуків у мовленні, робота з дзеркалом, мультимедійні засоби.

Діти із затримкою психічного розвитку (ЗПР)

План включає поетапну роботу, що поєднує мовленнєвий, пізнавальний і емоційний розвиток. Застосовуються методи ігрової терапії, казкотерапії, артикуляційної та дихальної гімнастики. Темп роботи уповільнений, із багаторазовим повторенням матеріалу.

Діти з порушеннями слуху

Головне завдання – розвиток залишкового слуху і формування усного мовлення на слухозоровій основі. План передбачає роботу над артикуляцією, розвитком дихання, ритму, голосу, читанням з губ. Необхідна співпраця з сурдопедагогом і використання слухових апаратів або FM-систем [4].

Діти з інтелектуальними порушеннями

Основний напрям – розвиток комунікативних умінь, розуміння зверненого мовлення, формування активного словника. Використовуються наочні, предметно-практичні методи, короткі вправи з частими повтореннями, елементи альтернативної та додаткової комунікації (АДК).

Діти з аутизмом (РАС)

План орієнтований на розвиток комунікації, соціальної взаємодії, емоційного контакту. Використовуються структуровані заняття, візуальні підказки, піктограми, методика PECS, підхід малих кроків і стабільний розпорядок занять [5].

Алгоритм складання індивідуальної програми розвитку (ІПР) та роль логопеда

Індивідуальна програма розвитку (ІПР) – це офіційний документ, який визначає освітні потреби дитини з ООП, цілі, завдання, форми, методи та засоби навчання і корекційно-розвиткової роботи. ІПР розробляється командою психолого-педагогічного супроводу, до якої обов'язково входить вчитель-логопед [6].

Етапи (алгоритм) складання ІПР:

1. Збір та аналіз інформації про дитину.

Вивчаються медичні документи, висновки ІРЦ, результати психолого-педагогічного обстеження. Логопед проводить обстеження мовлення, визначає рівень розвитку всіх його компонентів та спостерігає за дитиною у природних умовах навчання.

2. Визначення особливих освітніх потреб.

Команда супроводу спільно з логопедом формулює висновок про специфіку труднощів дитини та окреслює напрями подальшої корекційної роботи.

3. Постановка цілей та завдань ІПР.

Цілі формулюються за принципом SMART і охоплюють як мовленнєвий, так і соціально-емоційний розвиток. Логопед визначає коротко- та довгострокові мовленнєві цілі (наприклад, формування правильної вимови, розвиток зв'язного мовлення тощо).

4. Розроблення змісту та структури ІПР.

У плані відображаються напрями логопедичної роботи, форми та частота занять, методи, матеріали, а також способи взаємодії з педагогами і батьками.

5. Узгодження ІПР з командою супроводу.

Логопед презентує свої рекомендації на засіданні команди, документ затверджується керівником закладу освіти.

6. Реалізація ІПР у навчальному процесі.

Логопед проводить заняття, координує зусилля педагогів, асистента вчителя, батьків, формує комунікативні навички у різних видах діяльності.

7. Моніторинг і корекція ІПР.

Один раз на семестр здійснюється оцінка динаміки розвитку. Логопед заповнює мовленнєву карту, аналізує досягнення, коригує цілі та методи роботи, узгоджуючи зміни з командою супроводу [7].

Роль логопеда у складанні та реалізації ІПР

Логопед є провідним спеціалістом у частині мовленнєвого розвитку дитини з ООП. Його діяльність включає:

- проведення логопедичного обстеження;
- формулювання висновків та рекомендацій;
- визначення мовленнєвих цілей у складі ІПР;
- добір методів і матеріалів для занять;
- проведення індивідуальних і підгрупових корекційних занять;

- взаємодію з педагогами, психологом, асистентом, батьками;
- участь у моніторингу та корекції ІПР.

Завдяки цій роботі забезпечується не лише усунення мовленнєвих порушень, а й розвиток комунікації, когнітивної діяльності та соціальної адаптації дитини в освітньому середовищі [8].

Наприкінці кожного етапу логопед проводить аналіз динаміки розвитку, заповнює мовленнєву карту, визначає рівень досягнення цілей. Результати обговорюються на засіданнях команди супроводу та враховуються при оновленні ІПР. Індивідуалізація підходів підвищує ефективність логопедичного супроводу, сприяє мовленнєвому, пізнавальному й соціальному розвитку дитини та її успішній інтеграції у навчальний процес [9].

Ефективність логопедичної роботи значною мірою залежить від правильного добору вправ, методик та ігор, що враховують вік, рівень розвитку й особливі потреби кожної дитини. Корекційні вправи спрямовані на формування звуковимови, розвиток фонематичного слуху, словникового запасу, граматичної правильності, зв'язного мовлення, а також дрібної моторики й дихання, що тісно пов'язані з мовною діяльністю. (ДОДАТОК А)

Висновок до розділу 2

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що організація логопедичної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти є багатокomпонентним, системним і науково обґрунтованим процесом, який спрямований на створення оптимальних умов для розвитку мовлення, когнітивних здібностей, комунікативної компетентності, соціальної адаптації та емоційного благополуччя дитини. Ефективність логопедичного супроводу визначається не лише використанням сучасних методик і технологій, а й раціональною організацією корекційного процесу, його плануванням, систематичністю та командною взаємодією всіх учасників освітнього процесу.

Планування логопедичної роботи виступає ключовим компонентом організації корекційного процесу. Річне, щомісячне та щотижневе планування дозволяє логопеду визначати цілі та завдання на різних етапах роботи, розподіляти навантаження, підбирати адекватні методи та форми корекційних занять, а також своєчасно коригувати зміст та темп роботи залежно від динаміки розвитку кожної дитини. Використання індивідуальних планів корекції забезпечує персоналізацію впливу, що дозволяє враховувати особливості мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення, фонетико-фонематичними порушеннями, затримкою психічного розвитку, порушеннями слуху, інтелектуальними порушеннями та розладами аутистичного спектра.

Рациональна організація простору логопедичного кабінету сприяє створенню комфортного та безпечного середовища, необхідного для ефективного проведення індивідуальних і підгрупових занять. Наявність спеціального обладнання, дидактичних матеріалів, наочних посібників, інтерактивних технологій та мультимедійних ресурсів дозволяє логопеду реалізовувати комплексний підхід, спрямований на розвиток артикуляційних, фонематичних, лексико-граматичних та комунікативних навичок.

Особливу увагу у логопедичній роботі приділено командній взаємодії логопеда з педагогами, психологом, асистентом учителя та батьками. Така координація забезпечує єдність освітніх і корекційних впливів, підтримує послідовність і системність навчально-корекційного процесу, сприяє формуванню сприятливого емоційного клімату для дітей та їх соціальної інтеграції в колектив. Взаємодія з батьками дозволяє забезпечити продовження корекційної роботи вдома та стимулювати мотивацію дитини до навчання.

Моніторинг ефективності логопедичної роботи виступає важливим інструментом оцінювання динаміки розвитку мовлення та корекції педагогічного впливу. Регулярний аналіз результатів, ведення мовленнєвих карт, журналів обліку та звітів дозволяє своєчасно визначати проблемні зони, оцінювати результативність методів та прийомів, вносити зміни до

індивідуальних планів і адаптувати програму роботи відповідно до потреб дитини. Це забезпечує науково обґрунтований та об'єктивний підхід до корекційного процесу.

Комплексний підхід до організації логопедичної роботи передбачає поєднання діагностичної, корекційно-розвивальної, профілактичної та консультативної складових. Завдяки цьому забезпечується формування не лише мовленнєвих навичок, а й пізнавальних, комунікативних, соціальних компетентностей. Дітям надаються умови для розвитку самостійності, креативності, навчальної мотивації та емоційного комфорту, що сприяє їх повноцінній інтеграції у загальноосвітнє середовище.

Таким чином, організація логопедичної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами є ключовою складовою інклюзивної практики. Вона забезпечує системний, цілеспрямований та індивідуально орієнтований підхід до кожної дитини, створює умови для успішної реалізації освітнього потенціалу, підтримує позитивну динаміку мовленнєвого розвитку та сприяє соціальній адаптації й особистісному становленню учнів. Ефективна логопедична робота не лише коригує мовленнєві порушення, а й формує основи для навчальної успішності, розвитку комунікативних навичок та емоційного благополуччя дітей з особливими освітніми потребами.

РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА РОБОТА

3.1 Планування логопедичної роботи (щотижнєве, щомісячне, річне)

Річне планування визначає стратегічні напрями діяльності логопеда на навчальний рік і слугує основою для подальшого поточного (щомісячного та щотижнєвого) планування (Додаток Б).

Під час складання річного плану логопед аналізує результати первинного обстеження дітей, вивчає медико-психолого-педагогічні характеристики, ППР (індивідуальні програми розвитку), визначає групи дітей за рівнем мовленнєвого розвитку [7].

У річному плані доцільно відобразити такі розділи:

- *Аналітична частина* – короткий опис контингенту дітей, аналіз результатів діагностики, визначення основних проблемних зон.
- *Завдання логопедичної роботи* на рік відповідно до виявлених труднощів (наприклад, формування звуковимови, розвиток лексико-граматичної будови, зв'язного мовлення).
- *План проведення обстежень* – терміни первинного, проміжного та підсумкового діагностування мовлення.
- *Графік корекційних занять* – індивідуальних, підгрупових і фронтальних.
- *План взаємодії з педагогічними працівниками, психологом, асистентом учителя та батьками.*
- *Профілактично-консультативна робота* – участь у педрадах, семінарах, засіданнях команди психолого-педагогічного супроводу, просвітницька діяльність серед батьків.
- *Методична робота* – самоосвіта, створення дидактичних матеріалів, ведення документації.

Річне планування допомагає забезпечити узгодженість логопедичної роботи з навчально-виховним процесом закладу, визначити пріоритетні напрями та прогнозовані результати.

Щомісячне планування логопедичної роботи

Щомісячне планування конкретизує завдання річного плану, визначаючи зміст, форми та методи корекційної роботи на коротший період. Воно дозволяє оперативно реагувати на зміни у розвитку дітей, коригувати програму занять відповідно до динаміки мовленнєвих досягнень.

У щомісячному плані логопед зазначає:

- тематику занять і напрями розвитку мовлення;
- конкретні мовленнєві навички, що формуються або коригуються;
- перелік ігор, вправ, логопедичних прийомів;
- заходи взаємодії з педагогами та батьками (консультації, відвідування уроків, індивідуальні бесіди);
- методичні завдання (підготовка дидактичних матеріалів, участь у методичних об'єднаннях).

Щомісячні плани дають змогу систематично контролювати ефективність корекційного процесу та своєчасно вносити зміни до індивідуальних програм розвитку дітей.

Щотижнєве планування логопедичної роботи

Щотижнєве планування – це найбільш детальний рівень організації логопедичної діяльності, який реалізується через плани-конспекти занять або тематичні цикли.

У таких планах відображаються:

- теми занять (наприклад, «Автоматизація звуку [р] у словах»);
- мета (корекційна, розвивальна, виховна);
- конкретні завдання – формування фонематичних процесів, розвиток словника, граматичної будови мовлення, зв'язного висловлювання;
- етапи заняття (організаційний момент, основна частина, підсумок);
- вправи, ігри, артикуляційна та дихальна гімнастика;

- індивідуалізація завдань для дітей із різним рівнем мовленнєвого розвитку;
- використання наочних і технічних засобів.

Таке планування дозволяє логопеду гнучко адаптувати роботу під актуальні потреби дитини, варіювати методи залежно від результатів, настрою чи темпу засвоєння матеріалу.

Взаємозв'язок різних рівнів планування

Усі три рівні планування взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного:

- *Річний план* задає стратегічний напрям і основні завдання.
- *Щомісячний план* деталізує зміст роботи та визначає конкретні методи.
- *Щотижневий план* реалізує ці завдання через конкретні заняття.

Системність і послідовність планування забезпечують логопеду можливість не лише організувати ефективний корекційний процес, але й відстежувати індивідуальну динаміку розвитку кожної дитини, вчасно коригуючи програму роботи.

3.2 Ведення документації і моніторинг результатів

Ведення документації та моніторинг результатів є невід'ємною складовою логопедичної діяльності в закладі загальної середньої освіти. Документація забезпечує систематичний облік дітей, які перебувають на логопедичному супроводі, фіксацію результатів діагностики та корекційної роботи, а також створює умови для контролю динаміки розвитку мовлення та оцінки ефективності застосованих методів [44].

Основні види документації логопеда

1. Планувальна документація

- річний план роботи логопеда;
- щомісячні та щотижневі плани занять;
- індивідуальні та підгрупові плани корекційної роботи.

2. Облікова документація

- журнал обліку дітей, які перебувають на логопедичному супроводі;

- протоколи логопедичного обстеження;
- індивідуальні мовленнєві карти учнів.

3. Аналітична та звітна документація

- проміжні та підсумкові висновки про рівень мовленнєвого розвитку;
- семестрові та річні звіти про проведену логопедичну роботу;
- матеріали для засідань команди психолого-педагогічного супроводу.

Документація ведеться відповідно до чинних нормативно-правових актів у сфері спеціальної та інклюзивної освіти і є основою для планування, корекції та оцінки результатів логопедичного супроводу.

Моніторинг результатів логопедичної роботи

Моніторинг ефективності логопедичного супроводу – це систематичний процес відстеження динаміки мовленнєвого розвитку дітей та оцінки результативності застосованих методів корекції. Він дозволяє логопеду коригувати індивідуальні програми розвитку (ІПР), визначати пріоритети корекційної роботи та оцінювати успішність інтеграції дитини у навчальне середовище [33].

Етапи моніторингу

- *Первинне обстеження* – оцінка початкового рівня мовленнєвого розвитку, встановлення індивідуальних потреб дитини;
- *Проміжне оцінювання* – контроль досягнень у процесі корекційної роботи (1–2 рази на семестр);
- *Підсумкове обстеження* – оцінка результатів на кінець навчального року.

Методи збору даних

- стандартизовані логопедичні методики та тести;
- спостереження під час індивідуальних та групових занять;
- аналіз письмових і усних завдань;
- бесіди та анкетування батьків і педагогів;
- ведення індивідуальних мовленнєвих карток та журналів спостереження.

Критерії оцінювання ефективності

1. *Артикуляційна точність* – правильність вимови звуків у складах, словах, реченнях.
2. *Розвиток словникового запасу* – кількість нових слів, які дитина активно використовує.
3. *Граматична правильність* – здатність будувати речення із правильним узгодженням слів, відмінків, чисел та родів.
4. *Зв'язне мовлення* – логічність, послідовність та виразність висловлювань.
5. *Фонематичне сприйняття* – уміння диференціювати та впізнавати звуки мови.
6. *Комунікативна компетентність* – здатність адекватно реагувати у спілкуванні, підтримувати діалог, використовувати невербальні засоби.

Приклади таблиць для моніторингу (табл.3.1., табл.3.2., табл.3.3.).

Таблиця 3.1

Динаміка розвитку звуковимови

П.І.Б. дитини	Діагностов аний звук	Початкови й рівень (%)	Проміжни й контроль (%)	Підсумкови й контроль (%)	Коментарі
Каюн М.	[p]	40	65	85	Артикуляційн а гімнастика, автоматизація у словах
Ренкас Д.	[ш]	50	70	90	Ігрові вправи, мультимедійн і завдання

Таблиця 3.2.

Моніторинг розвитку словникового запасу

П.І.Б. дитини	Початковий словник	Нові слова в процесі роботи	Словник наприкінці місяця	Коментарі
Каюн М.	20	15	35	Сюжетно-рольові ігри
Ренкас Д.	25	12	37	Тематичні картки, вправи на узагальнення понять

Таблиця 3.3.

Моніторинг комунікативних навичок

П.І.Б. дитини	Тип ситуації	Початков ий рівень	Проміжний рівень	Підсумковий рівень	Коментарі
Каюн М.	Діалог з одноліткою	2/5	3/5	4/5	Рольові ігри, вправи на діалог
Ренкас Д.	Виконання інструкції	3/5	4/5	5/5	Використання наочних підказок

Значення ведення документації та моніторингу:

- забезпечує своєчасну корекцію змісту та методів логопедичної роботи;
- дозволяє виявляти динаміку розвитку мовлення;
- сприяє індивідуалізації корекційного процесу;
- формує доказову базу для команди супроводу та об'єктивне інформування батьків і педагогів;

- підвищує ефективність логопедичного супроводу та інтеграції дітей з ООП у навчальне середовище.

Таким чином, ведення документації та систематичний моніторинг ефективності логопедичного супроводу забезпечують науково обґрунтований та результативний процес корекції мовлення, сприяють комплексному розвитку комунікативних умінь і підтримують якість освітньої діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

3.3 Підвищення кваліфікації та самоосвіта логопеда

Професійна діяльність логопеда потребує постійного оновлення знань, удосконалення практичних умінь і систематичного підходу до розвитку професійної компетентності. Мовленнєві порушення у дітей різноманітні за своєю природою та складністю, а методики корекційної роботи постійно оновлюються на основі сучасних наукових досліджень. Тому підвищення кваліфікації та самоосвіта є ключовими факторами підвищення ефективності логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП).

Форми підвищення кваліфікації логопеда

1. Курси, тренінги та майстер-класи

- Курси підвищення кваліфікації дають змогу логопеду освоїти сучасні методики корекції різних типів мовленнєвих порушень, відпрацювати практичні навички та інтегрувати нові підходи у щоденну практику.
- Тренінги та майстер-класи дозволяють працювати в інтерактивному форматі, обмінюватися досвідом із колегами та отримувати рекомендації від провідних фахівців.
- Особлива увага приділяється сучасним напрямам: фонетико-фонематичний розвиток, алалія, дизартрія, ринолалія, аутизм, ЗПР, логопедична підтримка дітей з інтелектуальними порушеннями.

2. Післядипломна освіта

- Підвищення кваліфікації на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти та спеціалізованих платформ для безперервної освіти забезпечує системне оновлення знань та сертифікацію компетентності.
- Програми післядипломної освіти охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти логопедії, включаючи сучасні методики діагностики, корекції та профілактики мовленнєвих порушень.

3. Семінари, вебінари, конференції

- Професійні заходи дозволяють логопеду бути в курсі сучасних наукових досліджень, обмінюватися досвідом із колегами та отримувати практичні рекомендації щодо ефективного корекційного впливу.
- Формати онлайн- та офлайн-навчання забезпечують гнучкість та доступність для педагогів із різних регіонів.

4. Атестація та сертифікація

- Регулярна атестація підтверджує професійний рівень логопеда та дозволяє планувати кар'єрне зростання.
- Сертифікація ідентифікує сильні сторони педагога та напрямки для подальшого професійного розвитку.

Самоосвіта логопеда

Самоосвіта – це активна, систематична діяльність, що спрямована на поглиблення знань, опанування нових методів роботи та підвищення професійної майстерності. Вона включає:

1. Систематичне опрацювання фахової літератури

- Науково-практичні журнали, збірники методичних рекомендацій, монографії та збірки досвіду логопедів.
- Опрацювання новітніх досліджень у сфері мовленнєвого розвитку, когнітивної психології та спеціальної освіти.

2. Ознайомлення з сучасними методиками та програмами корекції

- Вивчення та адаптація сучасних програм корекційної роботи з дітьми різних категорій ООП.
- Впровадження нових методичних підходів у власну практику.

3. Вивчення інноваційних засобів діагностики

- Використання комп'ютерних програм, мультимедійних технологій, інтерактивних карток та дидактичних матеріалів для діагностики мовленнєвих порушень.

4. Ведення методичного портфоліо

- Збір власних розробок, конспектів занять, прикладів вправ і корекційних матеріалів.
- Рефлексія над результатами роботи та аналіз ефективності методів.

5. Участь у професійних спільнотах

- Мережеві групи, форуми, соціальні платформи та асоціації логопедів для обміну досвідом і консультацій.
- Обговорення практичних кейсів та методичних проблем з колегами.

Практичне значення підвищення кваліфікації та самоосвіти

- Підвищує професійну компетентність та практичну майстерність логопеда.
- Забезпечує інтеграцію сучасних науково обґрунтованих методик у корекційну практику.
- Сприяє творчій активності та мотивації до професійного самовдосконалення.
- Позитивно впливає на якість логопедичної допомоги та розвиток мовленнєвих, когнітивних і соціальних навичок дітей.
- Сприяє ефективній інтеграції дітей з ООП у навчальне середовище, забезпечує системність та послідовність корекційного процесу.

Рекомендації щодо організації безперервного професійного розвитку

1. Складання індивідуального плану професійного розвитку, де визначаються напрями підвищення кваліфікації та самоосвіти на рік.
2. Включення в план як теоретичних, так і практичних форм навчання: курси, вебінари, стажування.
3. Регулярний аналіз результатів власної роботи та внесення коректив у методи та підходи.

4. Використання методичного портфоліо для систематизації накопиченого досвіду та фіксації прогресу.
5. Активна участь у професійних спільнотах для обміну досвідом, обговорення кейсів та впровадження інноваційних методик.

Підвищення кваліфікації та системна самоосвіта логопеда є необхідною умовою забезпечення ефективного логопедичного супроводу дітей з ООП, сприяють оновленню знань, розвитку практичних умінь, впровадженню інноваційних методик і досягненню високих результатів у мовленнєвому розвитку дітей.

Висновок до розділу 3

Отже, організаційно-методична робота логопеда є невід'ємною складовою професійної діяльності, яка забезпечує цілісність, системність та ефективність логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Вона охоплює комплекс заходів, що спрямовані на створення оптимальних умов для корекційно-розвивальної роботи, максимального розвитку мовленнєвих, комунікативних та когнітивних здібностей учнів, а також на забезпечення узгодженості дій усіх учасників освітнього процесу.

До основних компонентів організаційно-методичної роботи належать: планування логопедичних занять на річному, щомісячному та щотижневому рівнях; ведення документації, що включає індивідуальні плани, мовленнєві карти та журнали обліку; підбір та систематизація методичних матеріалів, дидактичних ігор, навчальних посібників та інноваційних ресурсів; участь у засіданнях команди психолого-педагогічного супроводу; взаємодія з педагогами, психологом, асистентом учителя та батьками; систематичний моніторинг результатів корекційної роботи.

Належна організація методичної роботи дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини з ООП, враховуючи специфіку порушень мовлення, рівень розвитку та особисті потреби. Це передбачає диференціацію занять за рівнем складності, варіативність методів і форм

роботи, використання як традиційних логопедичних вправ, так і сучасних технологій (мультимедійні засоби, інтерактивні ігри, піктограми, методика PECS). Завдяки цьому корекційні заняття стають більш ефективними, а діти демонструють стійку динаміку розвитку мовленнєвих навичок, формування активного словника, правильного вимовляння звуків, граматичного ладу та зв'язного мовлення.

Важливим аспектом організаційно-методичної роботи є ведення документації та систематичний моніторинг результатів. Аналіз індивідуальних планів і мовленнєвих карт дозволяє логопеду оцінювати ефективність застосованих методів, визначати проблемні зони, коригувати зміст і темп занять, а також надавати обґрунтовані рекомендації педагогам і батькам. Моніторинг включає первинну діагностику, проміжну оцінку в процесі корекційної роботи та підсумкове обстеження, що забезпечує безперервність процесу та своєчасне внесення коректив у методику занять.

Крім того, організаційно-методична робота передбачає постійне оновлення методичної бази, підготовку нових дидактичних матеріалів, впровадження інноваційних технологій та адаптацію методик до сучасних освітніх вимог. Це дозволяє логопеду забезпечувати різноманітність форм роботи (індивідуальні, підгрупові заняття, дистанційна взаємодія), підвищувати мотивацію дітей та створювати сприятливе психологічне середовище для навчання та розвитку.

Взаємодія з командою психолого-педагогічного супроводу та батьками є невід'ємною складовою організаційно-методичної роботи. Скоординована діяльність логопеда, педагогів, психолога та сім'ї дитини дозволяє забезпечити комплексний підхід до корекції мовленнєвих порушень, підтримувати емоційний комфорт дітей, формувати навички соціальної взаємодії та ефективну комунікацію в колективі.

Таким чином, організаційно-методична робота логопеда виступає основою ефективного логопедичного супроводу, сприяє підвищенню якості корекційно-педагогічної діяльності та забезпечує умови для повноцінного

мовленнєвого, когнітивного, емоційного та соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Завдяки системності, професіоналізму та науково-методичному підходу до організації логопедичного супроводу створюються передумови для успішної інклюзії, розвитку особистісного потенціалу учнів та формування їхньої соціальної компетентності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що організація логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у закладі загальної середньої освіти є необхідною умовою забезпечення їх повноцінного мовленнєвого, пізнавального, емоційного та соціального розвитку. Логопедичний супровід виступає як комплексна система корекційно-розвивальної роботи, яка об'єднує діагностичні, корекційні, профілактичні та консультативні заходи і спрямована на подолання мовленнєвих порушень, а також створення сприятливого навчального середовища для всіх учнів.

У рамках першого завдання – аналізу психолого-педагогічної та логопедичної літератури – було підтверджено, що ефективний логопедичний супровід не може бути фрагментарним або ситуативним. Він має базуватися на цілісній системі, що охоплює:

- первинну діагностику мовленнєвого розвитку дітей, включаючи виявлення типу та ступеня порушень;
- планування індивідуальних програм корекційного розвитку з визначенням конкретних коротко- і довгострокових цілей;
- реалізацію корекційно-розвивальних занять з використанням сучасних методик, дидактичних матеріалів та інноваційних технологій;
- профілактичну роботу, спрямовану на запобігання поглибленню мовленнєвих труднощів;
- консультативну діяльність для педагогів, асистентів учителя та батьків, що забезпечує єдність корекційного впливу на дитину.

У межах другого завдання – систематизації організаційних вимог до роботи логопеда – визначено ключові фактори, які забезпечують ефективність корекційного процесу. До них належать:

- належне облаштування кабінету логопеда з урахуванням ергономіки, дидактичного матеріалу та сучасних технічних засобів для роботи з дітьми з різними типами мовленнєвих порушень;

- підбір адекватних методів та форм роботи, що відповідають індивідуальним особливостям кожної дитини, її віку та типу мовленнєвого порушення;
- налагоджена взаємодія логопеда з педагогами, психологом, асистентом учителя та батьками, що забезпечує узгодженість педагогічних впливів і сприяє формуванню єдиної корекційної стратегії.

Третє завдання – розробка рекомендацій щодо планування, ведення документації та моніторингу результатів логопедичного супроводу – підтвердило, що системний підхід до організації корекційного процесу є ключовим для підвищення його ефективності. Планування логопедичної роботи на річному, щомісячному та щотижневому рівнях дозволяє логопеду послідовно впливати на розвиток мовлення дитини, контролювати темп та зміст занять, коригувати методики відповідно до прогресу. Ведення документації, такої як індивідуальні плани, мовленнєві карти та журнали обліку, забезпечує систематичність роботи та надає можливість об'єктивно оцінювати досягнуті результати. Регулярний моніторинг, включаючи первинну діагностику, проміжну оцінку та підсумкове обстеження, дозволяє:

- оцінювати ефективність корекційної роботи;
- своєчасно коригувати методи та темп занять;
- індивідуалізувати корекційний процес;
- інформувати педагогів та батьків про досягнуті результати та динаміку розвитку мовлення.

У межах четвертого завдання – узагальнення практичних аспектів професійного розвитку логопеда – було встановлено, що підвищення кваліфікації та систематична самоосвіта є невід'ємними складовими успішної корекційної роботи. Сучасний логопед має постійно оновлювати знання про методики діагностики, корекційні технології та інноваційні підходи, освоювати сучасні інформаційні ресурси, брати участь у професійних спільнотах та майстер-класах. Така діяльність забезпечує високий рівень компетентності, дозволяє логопеду ефективно реалізовувати індивідуально орієнтовані

програми для дітей з різними типами мовленнєвих порушень та впроваджувати інноваційні методики у практику.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує, що логопедичний супровід дітей з ООП у закладі загальної середньої освіти є важливою складовою інклюзивної освітньої практики. Він спрямований на:

- забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів;
- розвиток мовленнєвих, комунікативних і когнітивних можливостей дітей;
- підтримку соціальної адаптації та формування особистісного потенціалу учнів;
- створення умов для максимального реалізації освітнього та життєвого потенціалу дітей з ООП.

Комплексний, системний та індивідуально орієнтований підхід до організації логопедичного супроводу забезпечує позитивну динаміку мовленнєвого розвитку, підвищує ефективність навчального процесу, сприяє формуванню емоційного комфорту та упевненості дітей, а також створює сприятливе освітнє середовище, в якому кожна дитина має змогу максимально реалізувати свої здібності.

Висновки дослідження підкреслюють, що успішна організація логопедичного супроводу потребує комплексного поєднання теоретичної підготовки, практичного досвіду, систематичного професійного розвитку логопеда та тісної співпраці всіх учасників освітнього процесу. Реалізація рекомендацій дослідження дозволяє забезпечити високу результативність корекційної роботи, підвищити рівень соціальної інтеграції дітей з ООП та сприяти формуванню їхньої особистісної самостійності та мовленнєвої компетентності.

Отже, організація логопедичного супроводу у закладі загальної середньої освіти виступає ключовим чинником успішної інклюзивної практики та є основою для подальшого розвитку освітньої системи, здатної забезпечити індивідуальні потреби кожної дитини, її навчальні успіхи та соціальну адаптацію. Впровадження системного підходу, методичного супроводу,

регулярного моніторингу та професійного зростання логопеда є гарантією ефективного розвитку дітей з особливими освітніми потребами та створення умов для їх гармонійної соціалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіна А. О. Організація логопедичного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти // Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук ХХІ століття: збірник наукових праць з матеріалами X Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 7 листопада 2025 / *Міжнародний центр наукових досліджень*. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. – С. 447-449.
2. Бондар В. І. Інклюзивна освіта: теорія та практика. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 268 с.
3. Бондар В. І. Корекційно-розвивальні технології в інклюзивному середовищі. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 240 с.
4. Єфіменко Л. І. Логопедичні технології у роботі з дітьми з ООП. Львів: Логос, 2021. 132 с.
5. Закон України «Про освіту». Київ: Верховна Рада України, 2017. 50 с.
6. Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні. Київ: МОН України, 2010. 12 с.
7. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Київ: А.С.К., 2019. 310 с.
8. Колупаєва І. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ: А.С.К., 2012. 256 с.
9. Колупаєва І. А. Інклюзивна освіта: теорія, практика, досвід. Київ: А.С.К., 2012. 280 с.
10. Колупаєва І. А., Синьова Л. І. Методика організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. Київ: А.С.К., 2021. 190 с.
11. Лапшина Н. М. Логопедична робота в загальноосвітньому закладі. Харків: Основа, 2019. 144 с.
12. Лопатіна Л. В. Основи логопедії. Харків: Ранок, 2021. 288 с.
13. Мартиненко І. М. Практикум із логопедії. Київ: Освіта, 2022. 210 с.

14. Мартиненко І. М. Психолого-педагогічний супровід дитини з мовленнєвими порушеннями. Київ: Освіта, 2022. 196 с.
15. Методичні рекомендації щодо організації роботи логопедичного кабінету. Київ: МОН України, 2020. 20 с.
16. Наказ МОН України № 691 від 03.05.2018 «Про затвердження Примірного положення про логопедичний кабінет у закладі загальної середньої освіти». Київ, 2018. 8 с.
17. Положення про інклюзивно-ресурсний центр. Київ: МОН України, 2018. 16 с.
18. Романчук О. І. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливими потребами. Львів: Світ, 2020. 220 с.
19. Сак Т. В., Софій Н. З. Інклюзивна освіта дітей з особливими потребами. Київ: Логос, 2019. 230 с.
20. Сак Т. В., Софій Н. З. Педагогіка інклюзивної освіти. Київ: Логос, 2019. 240 с.
21. Савченко О. Я. Партнерська взаємодія в інклюзивному середовищі. Київ: Логос, 2018. 160 с.
22. Синьова Л. І. Корекційна педагогіка: логопедія. Київ: Освіта, 2020. 280 с.
23. Синьов В. М. Діти з порушеннями мовлення: навчально-методичний посібник. Київ: Логос, 2018. 204 с.
24. Синьов В. М. Логопедична робота з дітьми з порушеннями мовлення. Київ: Логос, 2018. 200 с.
25. Ткаченко О. М. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями мовлення. Київ: Освіта, 2018. 198 с.
26. Шевченко С. В. Сучасні технології корекційно-розвиткової роботи логопеда. Львів: Світ, 2021. 180 с.
27. Шеремет М. К. Інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами: теорія та практика. Київ: Слово, 2019. 312 с.

28. Шеремет М. К. Логопедія: навчальний посібник. Київ: Слово, 2019. 365 с.
29. Шеремет М. К. Організація логопедичної допомоги дітям у системі освіти. Київ: Освіта, 2018. 220 с.
30. Артеменко Р. Д. Логопедичний супровід учнів з особливими освітніми потребами. Київ: Освіта, 2020. 152 с.
31. Баранець І. В. Логопедичний супровід дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання. Київ: Вид-во АС-К, 2024. 180 с.
32. Мороз Л. В., Грищенко К. С. Логопедичний супровід дітей в інклюзивно-ресурсному центрі. Львів: Світ, 2019. 168 с.
33. Шиловська Н. В. Логопедичний супровід дитини з ООП в умовах інклюзивного навчання. Київ: Логос, 2024. 140 с.
34. «Логопедичний супровід дітей з ООП» / За ред. І. І. Демченка. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 210 с.
35. Бодинчук О. Д. Логопедичний супровід сім'ї дитини з ООП. Чернівці: Чернів. ун-т, 2024. 128 с.
36. Ярмола Н. А., Коваль-Бардаш І. В. Діти з ООП в загальноосвітньому просторі: навч.-метод. посібник. Київ: Логос, 2020. 176 с.
37. Байда Л. Ю. Школа для кожного: посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 60 с.
38. Левченко М. П. Організація логопедичної допомоги у школі. Харків: Основа, 2022. 144 с.
39. Кузьменко С. В. Методика логопедичних занять з дітьми з ООП. Київ: Логос, 2021. 168 с.
40. Романенко В. І. Психолого-педагогічний супровід учнів з мовленнєвими порушеннями. Київ: Освіта, 2023. 192 с.
41. Ткаченко Л. М. Організація інклюзивного навчання в загальноосвітніх школах. Київ: Логос, 2022. 180 с.
42. Синьова Л. І., Мартиненко І. М. Логопедична робота з дітьми з порушеннями мовлення. Київ: Освіта, 2021. 200 с.

43. Шевченко О. В. Інклюзивна освіта та логопедичний супровід дітей з ООП. Львів: Світ, 2020. 176 с.
44. Петренко І. М. Логопедична допомога в школі: навч.-метод. посібник. Київ: Логос, 2019. 184 с.
45. Ковальчук Н. В. Логопедичний супровід дітей з аутизмом. Київ: Освіта, 2023. 140 с.
46. Гуменюк С. П. Система логопедичної допомоги у загальноосвітньому навчальному закладі. Київ: Логос, 2022. 160 с.